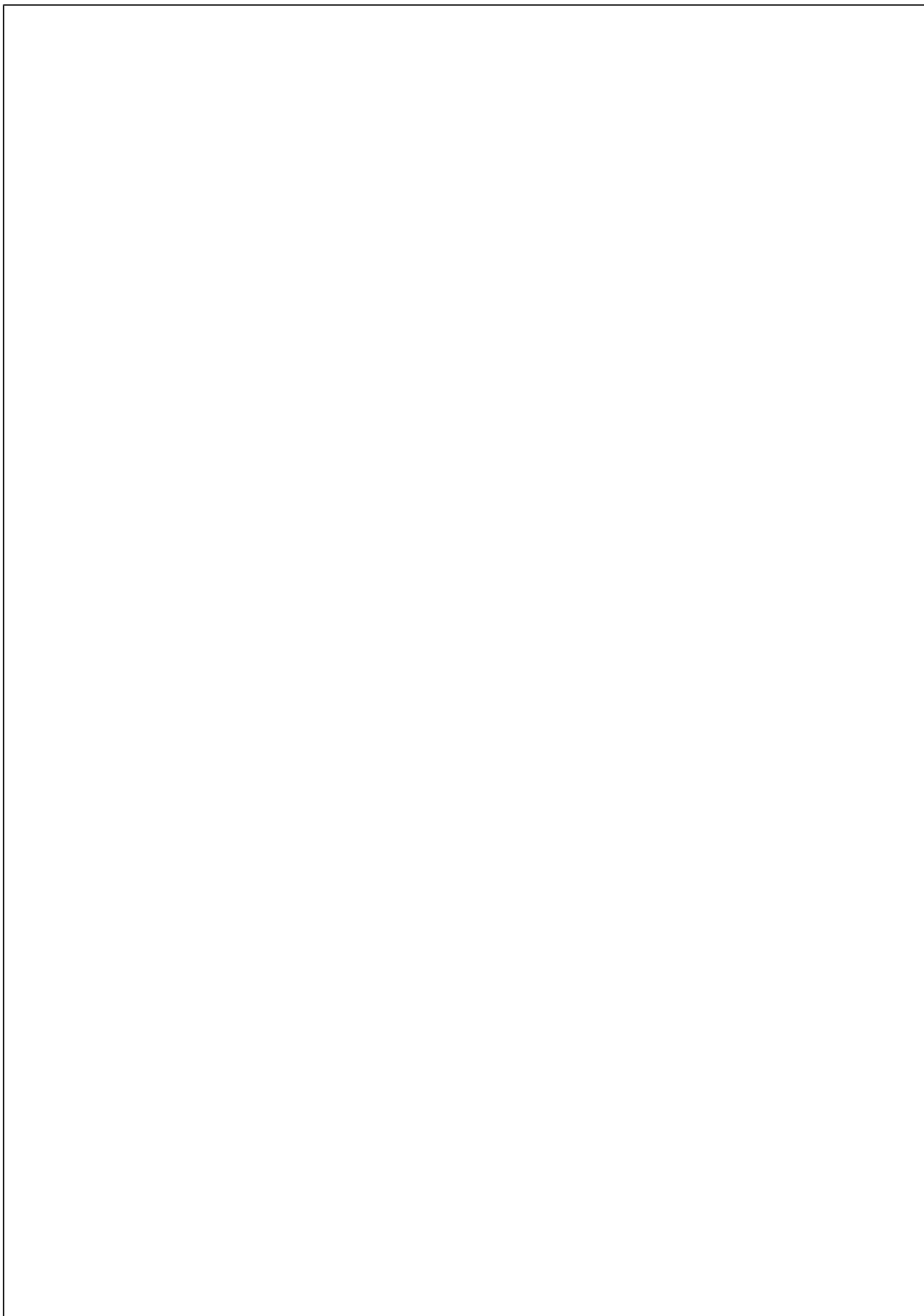

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/232753,Obchody-100-lecia-Grobu-Nieznanego-Zolnierza.html>
26.02.2026, 21:47

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza

3 listopada 2025 r. na placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie, z udziałem Prezydenta RP Karola Nawrockiego, odbyły się centralne uroczystości upamiętniające 100. rocznicę złożenia do Grobu Nieznanego Żołnierza prochów bezimiennego obrońcy Ojczyzny. Instytut Pamięci Narodowej reprezentował zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski.

03.11.2025

[Grób Nieznanego Żołnierza II Rzeczpospolita \(II RP\)](#)

Uroczystość rozpoczęła się wspólnym odśpiewaniem hymnu państwowego. Po nim żołnierze oddali salwę honorową, a następnie głos zabrali przedstawiciele najwyższych władz państwowych.

Prezydent Karol Nawrocki podkreślił, że Grób Nieznanego Żołnierza pozostaje jednym z najważniejszych symboli polskiej wolności i pamięci narodowej.

- Grób Nieznanego Żołnierza to ołtarz naszej Ojczyzny, ołtarz Rzeczypospolitej, ale to także dla nas, współczesnych, zwierciadło, w którym musimy zobaczyć, że jesteśmy narodem wolnym i niepodległym. Ale to też zwierciadło, które mówi nam, co musimy z naszą wolnością zrobić, aby na Grobie Nieznanego Żołnierza nie pojawiały się tablice poświęcone kolejnym bitwom

- mówił do zebranych Prezydent RP.

Głos zabrał również minister Obrony Narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz, który przypomniał, że idea powstania Grobu Nieznanego Żołnierza narodziła się w pierwszych latach niepodległości. Z inicjatywy prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w 1925 r. powstał symboliczny pomnik, który miał upamiętniać wszystkich poległych za Ojczyznę. Jak podkreślił, ocalałe arkady pałacu Saskiego stały się trwałym znakiem niezłomności narodu polskiego.

Zwieńczeniem uroczystości była defilada wojskowa oraz złożenie hołdu Jadwidze Zarugiewiczowej, matce chrzestnej Grobu Nieznanego Żołnierza, pod tablicą poświęconą jej pamięci.

W wydarzeniu wzięli udział marszałek Senatu Małgorzata Kidawa-Błońska, szef KPRP Zbigniew Bogucki, szef BBN Sławomir Cenckiewicz, minister Agnieszka Jędrzak, minister Jarosław Dębowski, a także przedstawiciele władz samorządowych, Wojska Polskiego, duchowieństwa, organizacji kombatanckich i licznie zgromadzeni mieszkańcy stolicy.

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Obchody 100-lecia Grobu Nieznanego Żołnierza - Warszawa, 3 listopada 2025. Fot. Sławek Kasper (IPN)

2 listopada 1925 r. pod kolumnadą Pałacu Saskiego w Warszawie odsłonięto Grób Nieznanego Żołnierza. Podczas uroczystej ceremonii złożono w nim szczątki bezimiennego żołnierza poległego

w walce o niepodległość i granice II Rzeczypospolitej Polskiej.

Decyzję o budowie monumentu podjęto już w styczniu. Wykonanie projektu powierzono rzeźbiarzowi Stanisławowi Ostrowskiemu. 4 kwietnia 1925 r. w Ministerstwie Spraw Wojskowych przygotowano losowanie pola bitwy, z którego zostaną ekshumowane szczątki polskiego żołnierza. Skupiono się głównie na bitwach wojny polsko-bolszewickiej, ale na liście była także obrona Lwowa z 1918 r. I to właśnie na nią padł wybór.

Pierwszy na świecie Grób Nieznanego Żołnierza powstał w Paryżu w 1920 r. W Polsce, wzorem francuskich sojuszników, działania podjęto już rok później. W tym celu powołano 30 listopada 1923 r. Tymczasowy Komitet Organizacyjny Budowy Pomnika Nieznanego Żołnierza. Jednak po krótkim czasie prace ustały. I prawdopodobnie dlatego, rankiem 2 grudnia 1924 r., przed pomnikiem ks. Józefa Poniatowskiego na placu Saskim znaleziono płytę z piaskowca z napisem „Tu spoczywają zwłoki nieznanego żołnierza poległego za ojczyznę”. Ta oddolna inicjatywa zmotywowała oficjalny Komitet.

Wykopano trzy trumny. Wyboru tej, która na zawsze pozostanie symbolem bohaterstwa polskiego żołnierza, dokonała 29 października 1920 r. Jadwiga Zarugiewiczowa, matka Konstantego, który bronił Lwowa przed Ukraińcami i poległ, walcząc z bolszewikami. Po otwarciu trumny okazało się, że wybór padł na żołnierza bez szarży. Jednak maciejówka z orzełkiem wskazywała na to, że był to ochotnik – wojacy regularnego wojska nosili rogatywki. Pochowany miał przestrzeloną głowę oraz nogę, a jego wiek ustalono na ok. 14 lat. Po podniosłych uroczystościach, 1 listopada 1925 r. trumna wyruszyła ze Lwowa do Warszawy.

Podczas uroczystości pogrzebowych w Katedrze św. Jana nad trumną Nieznanego Żołnierza płomiennie przemawiał ks. Antoni Szlagowski:

„Młodzieńcze, Tobie mówię wstań. I wstałeś, któryś jest umarły. Nieśmiertelna bowiem pamiątka Twoja, sława Twoja, zawsze odnawiać się będzie.

Kto jesteś Ty, nie wiem. Gdzie dom twój rodzinny? Nie wiem. Kto twoi rodzice? Nie wiem i wiedzieć nie chcę i wiedzieć nie będę aż do dnia sądnego. Wielkość twoja w tem, żeś nieznanym.

W bratniej, wspólnej mogile zagubił imię, zagubił rodzinę, spadło z niego co własne, co osobiste, z grobu narodził się na nowo, z grobu, by żyć żywota matki ziemi, wyszedł nieznanym, zapomnianym, bezimiennym. A gdy wstał wziął w siebie wszystkie trudy i wszystkie cierpienia, wszystkie rany i wszystkie śmierci tysięcy, co walczyły o niepodległość, aby się zmagając w tym jednym boju, stały się w obliczu śmierci pod Lwowem i pod Wilnem i pod Warszawą.

Z nim razem i w nim samym wyszły one ze swych mogił te tysiące poległych za Ojczyznę, ten szary gmin żołnierski, niezliczony nierozpoznany, nieopłakany. I wszystko, czego dokonali oni wzięłeś w siebie Ty: wszystką krew ich ofiarną z własnych żył wytoczyłeś Ty z wszystkich bojowiskach i rubieżach na wschodzie i zachodzie razy tysiące konałeś umierałeś, Ty, żołnierzu nieznanym, bezimienny. Jakżeś Ty mi wyrósł, jakżeś Ty mi wyolbrzymiał, bohaterze skrzydlaty, pierś Twoja nie na miarę Fidiasa ani Memnona, pierś Twoja wszelka przechodzi miarę, szeroka, jak Polska cała. I szukam imienia dla Ciebie: wielkiemu wielkie imię przystoi. Zów się tedy Bolesław Wielki, on Polskę całą wziął w pierś swą mocarną.

Aż Ci nie dosyć? Bierz imię Chodkiewicza, Sobieskiego, obydwu chwały dziejowej pełne. Czyliż Ci za mało. Przybierz imiona waleczników Pańskich za Polskę: Kościuszko, Pułaski, Dąbrowski.

Azaliż i tego Ci nie wystarczy? Czemże na Boga jesteś szary żołnierzu nieznany, bezimienny? Ty jesteś odwieczny geniusz bojowy narodu, zowiesz się Męstwo. Ty jesteś niepojęta niezmorzona moc ideałów narodowych, zowiesz się Poświęcenie. Ty jesteś wszechzwycięska niepodległość ducha narodowego, zowiesz się Wolność.

Nazywasz się Miljon, bo miliony złożyły w Tobie swe ukochania i swe katusze. Nazywasz się Miljon, a imię Twoje czterdzieści i cztery, a życie Twoje trud trudów, sława, sława, sława...

Młodzieńcze Tobie mówię wstań. I wstał, który jest umarły, nieśmiertelna bowiem pamiątka jego, sława jego zawsze odnawiać się będzie.

Nie na cmentarzysku tedy złożą Go cichem i opuszczonem, ale w środowisku życia, w rozgwarze ulicy tam spoczną prochy Jego. A duch Jego promienny w żołnierzu polskim zamieszkał na zawsze. Spójrzcie nań, gdy w zwartym szeregu przed nami kroczą, gdy biją w pogotowiu wojennem, co za moc bojowa, to On!

Patrzcie każde lica płoną, w każdym oku promień męstwa świeci, to On! Żołnierz Nieznany, duch mocarny: umierał w bitwach po razy tysiące, dziś wciela się w życie po razy tysiące, umierał i żyje w tysiącach”.

2 listopada 1925 r. odbyło się uroczyste odsłonięcie Grobu z udziałem najwyższych władz państwowych, w tym Prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego.

Warto przypomnieć, że pierwszy Grób Nieznanego Żołnierza w Polsce odsłonięto w Łodzi 22 marca 1925 r., a więc ponad pół roku wcześniej.

Symboliczna matka Nieznanego Żołnierza

Pogrążonej w bólu matce, pomimo licznych starań, nigdy nie udało się odnaleźć ciała ukochanego, najstarszego syna. Jadwiga Zarugiewiczowa – polska Ormianka ze Lwowa, której syn Konstanty, ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej, w wieku zaledwie 19 lat bohatersko poległ w obronie Zadwórze, jest również symboliczną matką Nieznanego Żołnierza.

Po podjęciu decyzji o budowie w Warszawie Grobu Nieznanego Żołnierza – symbolizującego ofiarę wszystkich polskich żołnierzy, którzy poświęcili życie w walce o niepodległość – matkę bohatera spod Zadwórze poproszono o wskazanie trumny z ciałem bezimiennego obrońcy Lwowa, który miał niebawem spocząć w stolicy odrodzonej Rzeczypospolitej. Dokonując wyboru, Jadwiga Zarugiewiczowa stała się symboliczną matką chrzestną wszystkich poległych żołnierzy Wojska Polskiego.

To nie przypadek, że Konstanty bez wahania podjął się walki o niepodległość Polski – bronił Lwowa już w listopadzie 1918 r. jako jedno z Orląt. Jadwiga Zarugiewiczowa, urodzona w 1878 r. w Kutach w znanej rodzinie polskich Ormian, wychowała syna w duchu patriotyzmu. Od młodości wpajała mu idee przywiązania do Ojczyzny, której nie było jeszcze na mapach świata.

Po II wojnie światowej musiała opuścić rodzinny, ukochany Lwów, o który walczył i za który zginął jej syn. Pozostałe dzieci mieszkaly w różnych częściach Polski. Po śmierci męża Zarugiewiczowa mieszkała przez pewien czas u córki w Krakowie, następnie u swojego syna Wacława w Białymstoku. To prawdopodobnie tam nastąpiła eskalacja choroby lub załamania

nerwowego, w wyniku którego trafiła do szpitala. Zmarła w 1968 r. w Suwałkach, gdzie została pochowana i zapomniana.

W 2016 r. symboliczna matka Nieznanego Żołnierza spoczęła na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Została uroczystie pochowana wśród towarzyszy broni swego syna - w kwaterze wojennej żołnierzy Wojska Polskiego z 1920 r., poległych w wojnie polsko-bolszewickiej.

Wcześniej Prezydent RP Andrzej Duda „za wybitne zasługi w pielęgnowaniu pamięci o historii Polski” odznaczył ją pośmiertnie Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Uroczystość ku czci Obrońców Lwowa - pogrzeb Nieznanego Żołnierza. Nad trumną pochylona Jadwiga Zarugiewiczowa, matka dwóch żołnierzy poległych w obronie Lwowa, wybierająca trumnę, z której prochy spoczną w Warszawie na pl. Saskim w Grobie Nieznanego Żołnierza. Fot. NAC

Fragment ruin Grobu Nieznanego Żołnierza. Fot. AIPN

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Warszawa

Centrala

II Rzeczpospolita, Polskie wojsko

Uroczystości